

Periferie jako výzva pro Česko: výzkumný tým Masarykovy univerzity hledá příčiny regionálních rozdílů

27.3.2026 - | Masarykova univerzita

Výzkumníci z Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity se zapojili do nového výzkumného projektu zaměřeného na geografické periferie v České republice. Navazují tak na spolupráci vzniklou v rámci Národního institutu SYRI a zkoumají, proč některé regiony dlouhodobě zaostávají, zatímco jiné dokážou i přes strukturální nevýhody prosperovat. Cílem je lépe porozumět mechanismům periferizace a nabídnout doporučení pro veřejné politiky, která mohou přispět ke snížení regionálních nerovností a posílení sociální soudržnosti.

Periferie představují místa, kde se často kumulují jevy, které mohou v dlouhodobém horizontu představovat výzvu pro celou společnost. Patří mezi ně například slabší nabídka vzdělávání, horší dostupnost zdravotní péče, omezené pracovní příležitosti nebo rostoucí politická frustrace a radikalizace. Tyto rozdíly se následně promítají i do životních drah jednotlivců. Porozumět periferiím proto znamená lépe pochopit, jak posilovat odolnost celé společnosti a jak předcházet společenské polarizaci, která se v České republice postupně prohlubuje.

Podle vedoucí výzkumného týmu Lucie Coufalové mají tyto rozdíly hluboké historické kořeny a představují reálné riziko pro dlouhodobou stabilitu země. „Výzkum upozorňuje na skutečnost, že se Česká republika postupně rozděluje na prosperující centra a upadající periferie. Metropolitní oblasti, především Praha, táhnou ekonomiku, zatímco jiné regiony čelí kumulaci problémů: slabšímu trhu práce, horší dostupnosti vzdělání či zdravotní péče a také vyšší míře politické frustrace,“ vysvětlila Coufalová. Z širšího pohledu pak proces periferizace ohrožuje sociální soudržnost, ekonomickou stabilitu i demokratickou legitimitu státu.

Klíčovou roli hraje dostupnost veřejných statků, jako jsou zdravotní péče, doprava, vzdělání nebo sociální služby. Pokud jsou tyto služby hůře dostupné, promítá se to do horšího zdraví obyvatel, slabšího lidského kapitálu i nižší ekonomické produktivity, což následně prohlubuje začarovaný kruh periferizace. Výzkum navíc poukazuje na genderové rozdíly. Ženy mohou být v těchto regionech znevýhodněny disproporčně více, například kvůli kombinaci péče o rodinu, omezené nabídce pracovních míst v místě bydliště a vyšším nákladům na dojíždění způsobeným horší dopravní dostupností.

Zajímavé poznatky však přináší také analýza regionů, které si i přes strukturální nevýhody dokázaly udržet relativně vyšší úroveň rozvoje. Ukazuje se, že některé oblasti profitují z existujícího kulturního a sociálního kapitálu, například z vyšší míry důvěry mezi obyvateli, občanské angažovanosti nebo inovativního přístupu místních samospráv. Tyto faktory mohou částečně kompenzovat nedostatek zdrojů a stát se základem pro dlouhodobý ekonomický růst.

Výzkum ekonomické dimenze periferií zároveň ukazuje, že regionální znevýhodnění často není náhodné ani krátkodobé. „Analýzy historických procesů, například poválečného osidlování Sudet, nebo dopadů centrálně řízené ekonomiky naznačují, že některé regiony dodnes nesou důsledky selektivního přidělování zdrojů, odlišné struktury obyvatelstva nebo nižší dostupnosti informací a veřejných služeb,“ informoval Štěpán Mikula, člen výzkumného týmu na Ekonomicko-správní fakultě

MU.

Lucie Coufalová upozornila, že pokračující periferizace představuje systémové riziko. „Pokud není včas řešena, může negativně ovlivnit nejen lokální ekonomický rozvoj, ale také sociální smír a demokratickou stabilitu České republiky,“ dodala. Právě proto výzkumný tým připravuje doporučení pro veřejné politiky, která mají pomoci lépe cílit investice a veřejné služby do regionů, kde mohou nejvíce přispět ke zlepšení životních podmínek obyvatel a podpořit dlouhodobý rozvoj místní ekonomiky.

Projekt Periferie se snaží o komplexní přístup ke zkoumání geografické periferie a zapojuje široké spektrum odborníků od sociálních geografů a pedagogů až po ekonomy. Na Ekonomicko-správní fakultě MU se výzkumníci zaměří mimo jiné na otázku, proč v Česku periferie vznikají, jaké mechanismy tyto procesy pohánějí a jak ovlivňují vzdělávání, zdraví, politické postoje, ekonomiku i komunikační chování obyvatel. Současně se budou věnovat i tomu, čemu se říká odolnost periferií, tedy proč některé obce dokážou i přes své znevýhodnění prosperovat.

<https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/periferie-jako-vyzva-pro-cesko-vyzkumny-tym-masarykovy-univerzity-hleda-priciny-regionalnich-rozdilu>